

Кроз београдске ликовне галерије

Сликари савремене Македоније

(Личност и дело Николе Мартиноског — изложба у Галерији Културног центра)

Никола Мартиноски (1903 — 1973) припада пионирима модерног сликарства у Македонији. За разлику од Лазара Личеноског који је добар део живота провео у Београду, Мартиноски је живео и радио за све време у Скопљу. Током година изградио је своје сликарско дело које заузима посебно место не само у македонској него и у југословенској уметности.

Мартиноски је живео у Букурешту где се школовао, а потом у Паризу и од самог почетка његова природа се определила за један експресионистички израз који је остао његово обележје до последњег дана. У том стилском распону Мартиноски се мењао, еволуирао, али увек обузет тим чудним немиром који је био карактеристичан за доба духовне несигурности и тенских слутњи о будућности уочи другог светског рата. У делу Мартиноског она се манифестовала у приказивању типова и живота доњих друштвених слојева, са јасном социјалном нотом.

Међутим, за сликарство Мартиноског не може се рећи да је била уметност са тезом, налик на тадашње социјалне тенденције у Београду и Загребу. Мартиноски је у томе погледу остао личност за себе, представник једног оригиналног стила који није имао ни једномимљеника ни следбеника, бар у таквом виду који бе се могао назвати школом. Уметност Мартиноског је драматична и немирна, на изврстан начин искидана, везана за социјални израз, али исто толико оријентисана ка ликовном, ка лепоти фактуре, снази потеза и звучности бојеви. Поједине слике Мартиноског, особито оне из предратног периода делују данас изванредном свежином у том погледу, иако му потез није био главни циљ — као представницима апстрактног сликарства — него само случајна последица споредног значаја. Мартиноски је носио годинама свој чудни немир који по неки пут излази из граница устаљених вредности париске школе која му је служила као узор, да би се растопио у извесној наративности где је снага облика сведена на једноставне шеме. И Мартиноски подлеже оном класичном процесу уметничког развоја у коме синтеза смењује аналитичку фазу дајући у замену један сажет вид ствари, готово упрошћен, подстакнут нашом епохом која тражи што краћу и прегледнију слику света и његових различитих видова.

Мартиноски остаје сликар савремене Македоније са искуствима стеченим у Паризу, са осећањем за драматику које припада његовом темпераменту, са племенитим изливима хуманости, једна чудна синтеза разних елемената израђених у хомогену сликарску целину (Галерија Културног центра Београда).

Слике и скулптуре групе Сингиарт

Сингиарт — ликовна група београдских уметника основана 1970. године, поново излаже преко 60 радова, слика и скулптура. Ови излагачи се не удаљују много од уобичајених токова у нашој савременој уметности, али се сваки од њих истиче индивидуалном нотом. Штавише у целини има доста хетерогености, јер они нису окупљени по принципу неке школе или групног афинитета него ад хок, због чега и потичу разлике у схватањима. Појединци се налазе при својим уобичајеним схватањима, већ познатим са ранијих изложби.

Слободан Гарић негује монументалну декоративност, засновану на стилу сеоских надгробних споменика. Јован Димовски се инспирише црквеним сликарством дајући му једну личну, драматичну ноту. Светозар Јовановић-Заре се подаје радости хармонизовања јасних тонова који делују као нека врста мозаика. Коста Кривокапић је љубитељ колористичких излива у оквиру једног асоцијативног лиризма. Александар Јовановић-Бириј је представник фантастике код нас коју не-

гује већ годинама са изразитим интересовањем за бизарно. Милан Лукић се инспирише средњим веком за своје скулптуре које имају стила али су де-стилисане до крајних граница форме. Драгослав Момчиловић тражи могућности у сликарству или бар свету интересовања Леонида Шејке (Галерија Улуса).

Цртежи Ивана Петковића

Иван Петковић је један од илустратора који ради већ годинама, а изложио је преко 300 радова мањег и већег формата. То су цртежи по природи, људи, бродова, кровова затим илустрације књижевних дела, а добрим делом вишете за листове, махом „Борбу“ и „Пионир“, портрети историјских личности, па најбојније илустрације новина и часописа.

Петковић је радио много и вредно и његово досадашње стварање показује велику разноврсност. Није искључено да је он у неку руку био инспиратор извесног стила у илустрацији код нас, особито за децје листове и новине. Ту се оне одликују лакоом, убедљивошћу и извесном хумористичном нотом. Често су запажена битна обележја која илустрацију уздижу до докумената о нашој епохи. Разуме се да има и неједнакости, извесне илустративности која иде на рачун чврстине форме, једна особина у коју западају илустратори са масовном продукцијом.

Петковић има свој израз, свој рукопис који савлађује сваки предмет, даје једну карактеристичну и духовиту интерпретацију света око себе, без напора али и без извесне строгости која је, међутим, присутна у појединим циклусима његових цртежа (Бродови, Кровови). — (Музеј примењене уметности).

Изложба у Галерији „11. април“

Мала галерија Радничког универзитета Нови Београд отворена је сликама двадесеторице београдских уметника и то пробраним избором. Иако су у питању позната имена и њима одговарајућа дела, ипак има неке новине у овој целини, малој али строго замишљеној,

која у неку руку наговештава програм ове најмлађе галерије.

Има изврских резултата, на пример, у слици Стојана Ђелића (колористички склад), Славољуба Чворовића (сигурност у композицији) Недељка Гвозденића (строгост пластичног израза), Ивана Табаковића (саркастичност визије), Бојана Бема (сећање на Ивана Трохара), Бранка Миљуша (симултаност колористичких видова једне форме), Олга Јеврић (структуралност облика), и Ота Лога (лепота материје) који дају основни тон овом занимљивом покушају.

Инспирације Ференца Маурича

Изложба Ференца Маурича је инспирисана електриком и електрицитетом као главним спиритусом мовенсом у најразноврснијим варијацијама истог мотива. Туш и акрил је техника која даје ефектне односе бојених фигура на белој основи. Веома разнобојни, можда по линији неког етоса, они делују снажно али дисонантно, више као визуелни надражај него као хармонична целина. Због тога су и резултати прилично слични јер се такво решење на изврстан начин понавља. Маурич је показао несумњиву инвентивност за ову тему са варијацијама, за извесну динамику која делује као нека врста опсеције. Међутим, ликовни језик је статичан више управљен ка разноликости мотива него ли еволуцији стила (Галерија Коларчевог универзитета).

П. В.